



WONG KAR-WAI

– EN FORPUSTENDE ORKAN

'Chungking Express' er dette års bud på den mest positive overraskelse. En lille perle fra en mester, der vil vokse sig større.

En gang imellem frydes man. Men det sker efterhånden kun sjældent, at en film er i stand til at oplyse biografens mørke. Ideerne og de personlige strøg i det filmiske sprog er blevet overdøvet af forblændende, glatte og ligegyldige overflader, der måler sin succes i penge. Måske netop derfor brænder 90'ernes få ægte originaler sig så meget stærkere ind på vore nethinder. Der er heldigvis stadig nogle, der tør bruge filmen til frydefuldt at fortælle historier på deres egen vis – som et udtryk for den tidsånd og verden, de selv befinder sig i.

Quentin Tarantino er måske et af 90'ernes mest åbenlyse talenter, der har formået at elektrificere filmiske fortælleformer med sit eget umiskendelige præg. Tarantino har for-

af Henrik Rytter

mået at krydse det dybe svælg mellem undergrund og mainstream uden at miste det personlige greb. Tarantino har meget at bevise som filmmager med kun to film på bagen, men i mellemtiden har han oprettet distributions- og produktionsselskabet *Rolling Thunder*, hvis første opgave bliver at introducere det amerikanske publikum for en anden ener: Hong-Kong-instruktøren Wong Kar-Wai og hans film *Chungking Express*. Tarantino og Wong er to instruktører med en del lighedspunkter, men med yderst forskellige filmiske temperamenter.

Herhjemme kan vi ligeledes glæde os over, at *Chungking Express* er blevet begavet med en dansk biografpremiere, der forhåbentlig vil få Wong Kar-Wai's navn slået fast, som et af 90'ernes mest lysende talenter. Wong Kar-Wai er nemlig ikke bare et forfriskende pust, men en forpustende orkan, der rusker godt og grundigt op i biografgængerens. Hans stil vil hurtigt vække associationer til 60'ernes franske nybølge-lyrik og banebrydende eksperimenter med Truffautske kærlighedshistorier, Godardske filmeksperimenter samt en Resnaisk leg med tiden. Eller måske vil nogle nikke genkendende til en tidlig Scorseses præcise indfangelse af stemning og miljø eller til Cassavetes' improvisatoriske brud med klassiske fortælleformer.

Dog bliver inspirationen brugt til langt mere end simpel imitation, og Wong Kar-Wai tilføjer sin filmiske ballast en kraftig opdatering i form af en Hong-Kongsk 90'er sensibilitet og en til tider postmoderne æstetik.

Wong Kar-Wai er en auteur i ordets bedste forstand. Han skriver og instruerer film, der både stilmæssigt og tematisk bærer det personlige præg. Med kun fire film bag sig og en femte på vej har Wong allerede formået at vise, at han er en instruktør, der hele tiden forstår at forny sit register. Alle hans film er kærlighedshistorier, men aldrig anskuet fra samme perspektiv. Hans personer og historier er konstante modificeringer og viderebearbejdnings af de samme temaer, der på denne vis bliver mere nuancerede og komplekse størrelser.

Wong er født i 1958 og stammer fra Shanghai i Kina. Allerede fem år gammel immigrerede hans familie til Hong-Kong, hvor han voksede op og fik sin uddannelse. Efter eksamen i grafisk design ved Hong Kong Polytechnic i 1980, fik han arbejde som produktionsassistent ved Hong Kong Television Broadcasts Ltd. Senere blev han manuskriptforfatter og i 1988 debuterede han med det iderige gangstermelodrama *As Tears Go By*. I 1990 lavede han den smukke og nostalgiske *Days of Being Wild*, der efter en katastrofal modtagelse blev omredigeret og genudsendt i 1991. Det stort anlagte historiske melodrama *The Ashes of Time* løb ind i både økonomiske og tidsmæssige problemer og måtte filmes af to omgange. Redigeringen blev senere afbrudt for, at Wong kunne lav *Chungking Express* (inspireret af den japanske forfatter Haruki Murakami), men begge film premierede dog i 1994. Wongs nyeste film, *Fallen Angels* (1995), er en opfølger til *Chungking Express*, idet den er en filmatisering af en historie, der ikke var plads til i *Chungking Express*.

To kærlighedshistorier

Chungking Express består af to lette og underfundige kærlighedshistorier, der løst interagerer, og historierne underbygges af skuespil, set-design, fotografering og instruktion, der tilsammen går op i en højere kreativ enhed. Håndholdt kamera, hurtig klipning og skæve vinkler er nogle af virkemidlerne i denne forførende storbytur.

Filmen åbner i et moderne Hong-Kong anno 1994. Takeshi Kaneshiro og Tony Leung Chiu Wai (fra John Woos *Hardboiled*) spiller to betjente (henholdsvis #223 og #663) med gevaldigt rod i deres kærlighedsliv. Begge er eksistenser, der efter at blive svigtet af deres kærester søger ind i sig selv i en manisk ritualitet og fraværenhed. Symptomer man tilsyneladende kan finde overalt i den kultur, der omgiver dem. Først da en kvinde tilfældigt bryder ind i deres selvskabte vakuum, begynder tiden og rummet at bevæge sig igen.

Betjent #223 (også kaldet He Qiwu) er som en anden aprilsnar blevet droppet af sin kæreste May på april måneds første dag. May efterlader ham dybt uheldig, og det bliver en besættelse for #223 at købe dåseananas med sidste salgsdato den 1. maj. Ananas var Mays yndlingsfrugt, og udover, at måneden og May deler samme navn, er den 1. maj samtidig #223's fødselsdag. På denne måde skaber han sin egen tidsfrist til at bearbejde sorgen i, og den 30. april spiser han alle dåserne.

På en skummel restaurant møder han en kvinde med blond paryk, regnfrakke og sorte solbriller (en svært genkendelig Brigitte Lin Ching-Hsia, fra bl.a. Yim Ho's *Red Dust* og Ronnie Yu's *The Bride With White Hair*) som han hovedkulds forelsker sig i. De to er uforvarende stødt ind i hinanden et par dage tidligere, hvor kvinden var på vej til Chungking Mansions for at hyre indiske familier til at smugle heroin udenlands. Hun får dog et noget akut problem, da hendes udsmuglere den 30. april stikker af med heroinen. På restauranten drikker #223 og kvinden sig fulde, og senere ender de på et hotelværelse.

Næste dag begynder filmens anden hovedhistorie at vikle sig ind, da betjent #223, ved serveringsdisken i fastfood-butikken Midnight Express, bliver opfordret af ejeren til at gå ud med hans nye ekspeditrice Paye (spillet af Faye Wong). Ved samme serveringsdisk henter betjent #663 hver aften en bestemt salat til sin stewardesse-kæreste. Forholdet mellem dem går gnidningsløst, lige indtil ejeren af Midnight Express overtaler ham til at variere menuen.

To dage senere afleverer stewardessen et afskedsbrev samt #637's nøgler ved serveringsdisken. #663 nægter at modtage effekterne for

derved at udskyde det smertelige brud. Han bliver fraværende og distraet, og dette benytter ekspeditricen Faye sig af. Hun har i al hemmelighed forelsket sig i #663 og ser sit snit til at komme tættere på ham uden, at han selv behøver at bemærke det. Faye læser sig til hans adresse og låser sig selv ind i lejligheden, som hun gradvist begynder at ommøblere og rydde op i. #663 opdager ikke ændringerne omkring sig, og Faye afsløres først, da #663 en dag kommer uventet hjem.

Hvordan de to historier videre udvikler sig skal biografgængerens selv have fornøjelsen af at udrede. Historierne er ikke i sig selv banebrydende, men måden, hvorpå de fortælles er exceptionel: Fyldt med en pågående detaljerighed og veloplagthed. Filmens komisk-romantiske tone bør have alle muligheder for at ramme et dansk publikum. Personligt er *Chungking Express* en af de meget få film, jeg har overværet, hvor publikum straks efter filmens slutning brød ud i spontan snak og kunne forlade salen med et glimt i øjet og et smil på læben.

Overbevisende spil

De fire centrale skuespillere leverer overbevisende og til tider nærmest improvisatorisk spil, hvilket må hænges op på Wongs elegante sammenføring af etablerede og debuterende skuespilkræfter. Faye Wong og Takeshi Kaneshiro er de nye i filmsammenhæng, mens de overfor sig har de etablerede stjerner Tony Leung og Brigitte Lin. Takeshi Kaneshiro er givetvis påvirket af Tony Leungs ageren, mens Faye Wongs lillepige-figur rummer en naturlig kejtethed, som man ikke kan spille sig til. Overfor dette har Tony Leung og Brigitte Lin fået roller, der bryder med folks sædvanlige opfattelse af dem. Nogle vil sikkert mene, at det er den naturlige sag, at en skuespiller frit kan vælge at spille en ny rolle. Men Hong-Kong-film bliver i høj grad vurderet på baggrund af deres økonomiske succes, og ikke mange producenter er interesserede i at bryde med publikums forhåndsforventninger. En film kan ganske enkelt stå og falde med, om dens stjerne er, som publikum forventer.

Wong Kar-Wai må være en af de første til at erkende dette, men hans insistens på at unddrage sig den øvrige filmindustri normer, har heldigvis medført et velfortjent gen-

nembrud for personligt filmmageri. Hans tre første film blev pænt modtaget af kritikerne, men publikum svigtede dem totalt og det til trods for, at filmene kunne fremvise en perlerække af de populæreste skuespillere: *As Tears Go By* med Andy Lau og Maggie Cheung i hovedrollerne, *Days Of Being Wild* med Leslie Cheung (kendt fra bl.a. Chen Kaiges *Farewell My Concubine*) og igen Andy Lau og Maggie Cheung, og *Ashes of Time* var en nælmest paradeagtig opvisning med navne som Leslie Cheung, Tony Leung Chiu-Wai, Tony Leung Ka-Fai (fra Jean-Jacques Annauds *The Lover*), Jacky Cheung, Maggie Cheung, Brigitte Lin, Carina Lau etc. Først med *Chungking Express* kom det kommercielle gennembrud og dermed også accepten af Wongs anderledes brug af Hong-Kongs stjerner. *Chungking Express* tog sidenhen alle de væsentligste priser ved den årlige prisuddeling i Hong-Kong. Med sin nyeste film *Fallen Angels* (med Leon Lai, Takeshi Kaneshiro, Charlie Yeung m.fl.) har Wong for anden gang indtaget førstepladsen på den hjemlige indtjeningsliste, og det lader til, at den kritiske succes stadig er med ham.

Som med den allerede omtalte Tarantino, står Hong-Kongs skuespillerstab nu i kø for at arbejde sammen med Wong, også selvom det betyder en mærkbar nedgang i salær. Hos Wong er der mulighed for, at de kan få ny vitalitet og derved tilføjet nye dimensioner til deres ageren. Netop derfor kan man i *Chungking Express* iagttage Brigitte Lin maskere sig selv, og se en Tony Leung optræde som særling, selvom det er roller, der ligger langt væk fra deres normale matinékarakterer.

Chungking Express er en film, der flyr den traditionelle narrative fremdrift. Wong kan pludselig lade sig fascinere af absurde detaljer og specielt tidsbilledet er et vigtigt virkemiddel, som han gang på gang vender tilbage til. Hos Wongs personer er tiden subjektivt og emotionelt baseret, og Wong bruger klippeteknik, fotografering, set-design og musik til at afspejle dette. De mest anvendte tidsbilleder er de stillestående kontrasteret med de hurtige og udflydende. Personerne oplever enten tiden meget intenst og detaljeret eller også som fluktuerende og udflydende. Enkelte begivenheder står meget klart, andre er glemte eller udeladt, fordi man ikke finder



Spillet i 'Chungking Express' er overbevisende og til tider nærmest improvisatorisk.

dem vigtige. De begivenheder, der er medtaget i *Chungking Express*, er dem, der, som en bagvendt plotdannelse har funktion i de to historiers emotionelle forløb. Faktisk kan man betragte *Chungking Express*, som en emotionel dagbog skrevet i et nutidigt Hong-Kong-sprog.

Den ivrige brug af voice-over er med til at forstærke det personlige dagbogsagtige præg, og samtidig etableres der en poetisk distance til selve filmens fremtræden. Faktisk kommunikerer personerne i de fleste af Wongs film mere med sig selv end andre, og brugen af flere forskellige voice-overs i *Chungking Express* fortæller tydeligt om Wongs perspektivistiske filmtilgang: Historierne kan aldrig blot fortælles fra en fast position (som vi kender det fra den mere klassiske brug af voice-over), men må bredes ud til de andre involverede i historien. Hver person må fortælle sin egen historie ud fra sin egen subjektive opfattelse. Samtidig giver voice-over'en tilskueren mulighed for at få en større forståelse af, hvilke personer man har med at gøre. At Wong Kar-Wai så samtidig er utrolig vittig og skarp i sin dialog, gør det bare så meget mere nydelsesfuldt at følge disse vore filmiske venner.

Chungking Express er gennemført i sine visuelle ideer, og er det frugtbare resultat af at kunne arbejde sammen med et fasttømret team. Udover at Wong ivrigt genbruger de samme skuespillere, er der også på

den tekniske side en del gengangere, hvilket muliggør en mere eksperimenterende form for kreativitet, hvor Wong får bedre muligheder for at kommunikere sine visuelle ideer. Og det er ganske utroligt, at det stort set er det samme team, der arbejdede sammen på *Ashes of Time*, som er modig gjort i sepiafarver og med en langt mere statisk og æstetisk dvælende form for billeddannelse. Af de tekniske kræfter må specielt fremhæves fotografen Christopher Doyle (hvis lejlighed ovenikøbet er brugt i *Chungking Express*), produktionsdesigner William Chang (som også har assisteret i klipperummet) samt klipper Hai Kit-Wai.

Det er efterhånden blevet et varemærke for Wong, at det er personernes kærlighedshistorier, der driver plottet frem, men modsat Wongs tre tidligere film er *Chungking Express'* historier fyldt med optimisme. Wongs yndlingsfigurer er de ensomme sjæle – vandrerne, hvis motiver er ukendte – og når kærligheden blander sig, får det som regel en tragisk eller fatal konsekvens. Således har ingen mandlige hovedpersoner endnu overlevet en Wong Kar-Wai film. Andy Lau oplever en romance med Maggie Cheung i *As Tears Go By*, men ofrer sig til sidst for en nær ven. Leslie Cheung kan i *Days Of Being Wild* (som deler sin oprindelige kinesiske titel med Nicholas Rays *Rebel Without a Cause*) ikke elske kvinder på andet end playboy-manér, før han har fået

afdækket sin egen fortid. En fortid han nok skulle have ladet ligge, da den resulterer i hans egen tilfældige og meningsløse død. *Ashes og Time* er vel nok den mest fatale af slagsen, da stort set alle hovedrollefigurerne dør i et intrigant og kompliceret kærlighedsvirvar, hvor historie dynes på historie uden at den kompositoriske røde tråd mistes. Faktisk er *Ashes of Time* den måske smukkeste strukturerede kærlighedsfilm nogensinde (af den tragiske slags forstås).

I *Chungking Express*' univers er det kærligheden, der bringer personer væk fra deres værdinegativisme og denne gang uden de fatale konsekvenser. Ændringen skal også ses i sammenhæng med den måde Hong-Kong udvikler sig på. I slutningen af 80'erne og starten af 90'erne var frygten til fremtiden en væsentlig faktor i filmsproget. Den kommende kinesiske magtovertagelse af Hong-Kong i 1997 var, set i sammenhæng med bl.a. de ulykkelige studenteroptøjer på Den Him-

melske Freds Plads, noget lidet ønskværdigt for den almindelige Hong-Kong-beboer. Efterhånden er 1997 dog kommet så tæt på, at man ikke længere kan forskrækkes så meget af det. 1997 regnes af de fleste som en realitet, der ikke længere kan rokkes ved, og blikket er derfor rettet mod det liv, der leves her og nu. De historiske film (som *Ashes of Time* var et eksempel på) er på tilbagetog, mens det er film, der udspiller sig i nutiden, der i øjeblikket fylder mest på den filmiske scene.

Wong er netop en af de instruktører, der udviser en optimistisk tro på nutiden uden at lade fremtidens truende slygge formørke sin filmiske horisont. Han tør lade drømmernes drøm gå i opfyldelse. Det centrale musikstykke i *Chungking Express* er *The Mamas and The Papas California Dreamin*, og med dette giver Wong sine hovedpersoner chancen for at flyve bort, dels fra deres eksistentielle fastlåsthed, men også – som i den sidste historie – i ren fysisk forstand. Hvor flugten fra

det neonlysbefængte Kowloon i *As Tears Go By*, fra det mere prosaiske og kulørt skildrede 60'er-Hong-Kong i *Days of Being Wild*, fra det gryede, historiske Kina i *Ashes of Time*, alle resulterede i protagonisterens død, er det i *Chungking Express* ikke skæbnens forudbestemte dystopi, der styrer personerne. Snarere er det tilfældighederne og personernes frie valg, der er bestemmende for hvordan historierne udformer sig.

Lad endelig ikke kulturforskel, sprogbarriere eller manglende kendskab til denne type film, være en hindring. *Chungking Express* er dette års bud på den mest positive overraskelse. En lille perle fra en mester, der vil vokse sig større.

Chungking Express (...), Hong Kong 1994. I&M: Wong Kar-wai. P: Chan Yi-kam. F: Christopher Doyle. Kl: Kit-wai & Kwong. Mu: Frankie Chan & Roel A. Garcia. Medv: Brigitte Lin, Takeshi Kaneshiro, Tony Leung, Faye Wang, Valeri Chow. Længde: 97 min. Distribution: Øst for Paradis. Premiere: 17.11.95.

F I L M E N S F Ø D S E L S D A G

I samarbejde med Det Danske Filmmuseum og Kosmorama indbyder Eksperimentariet til stor festligholdelse af filmens fødselsdag på selve dagen. Her vises Lumiere brødrenes originale program fra for 100 år siden samt et smugkig på et af næste års mange gode filmtilbud i danske biografer.

Det ville være indlysende at fejre jubilæet ved at vise verdens bedste film. En lang række af de film, der kandiderer til denne titel har allerede været vist på TV, så i stedet har vi valgt en mere fremsynet fremgangsmåde og inviterer til Danmarkspremiere på en film, der med garanti bliver en af det nye års største filmoplevelser. New Zealanderen Peter Jackson debuterede med den genrebrydende splatter- og science fiction film *Bad Taste* ('87). Siden kom dukkefilmen *Meet the Feebles* ('89), en bizar pastiche på *The Muppet Show*, og det selvoverbydende voldsorgie *Braindead* (92), ifølge Munksgaards Filmleksion en film, der må være filmhistoriens blodigste værk. Sidstnævnte foregik i 50'erne, og det er også denne epoke Peter Jackson tager under behandling i *Heavenly Creatures*. Her ophører også alle ligheder. Baseret på virkelige hændelser i Australien fortæller filmen om to teenage-piger, der udvikler et venskab af en sådan intensitet, at de ender med at overskride grænsen mellem fantasi og virkelighed. Efter sammen at have vundet indpas i 'den fjerde dimension', et eventyrland befolket af enhjørninge og borge med vindeltrapper, forlanger pigernes foruroligede forældre, at de skilles på grund af forholdets 'usunde' karakter. Pigernes fantasi-

fostre er stærkt vanedannende, så i stedet for at opgive deres fælles verden, beslutter de at dræbe den ene piges mor. Peter Jackson giver atter prøver på sin imponerende tekniske virtuositet, men demonstrerer samtidig helt nye sider af sit talent i en besættende og poetisk film med hovedvægten lagt på det psykologiske plan. *Heavenly Creatures* hører til den type film, der vokser på én, og samtidig får lagt nye og overraskende facetter til begrebet magisk realisme.

Kim Foss

Lumiere: Verdens første filmprogram.

Heavenly Creatures. New Zealand. 1994. I: Peter Jackson. Medv: Melanie Lynskey, Kate Winslet, Diana Kent, Sarah Peirse m.fl. 99 min. Udl: Camera Film. Premiere: primo '96.



Eksperimentariet torsdag den 28. december kl. 18.00, Tuborg Havnevej 7, telefon 39 27 33 33